

INSTYTUT MEDYCYNY PRACY
91-348 Łódź, ul. Św. Teresy 8
<http://www.imp.lodz.pl>
tel. + 42 631 45 76
mail: irenasta@imp.lodz.pl

prof. dr hab. med. Irena Szadkowska-Stańczyk
Zakład Epidemiologii Środowiskowej

Łódź 7.01.2020

RECENZJA

osiągnięcia naukowego oraz aktywności i dorobku naukowego w postępowaniu habilitacyjnym doktor nauk medycznych Anny Garus-Pakowskiej

Dr n. med. Anna Garus-Pakowska w 2002 r. ukończyła z wyróżnieniem studia na Wydziale Nauk o Zdrowiu AM w Łodzi i uzyskała tytuł magistra zdrowia publicznego. Po odbyciu studiów doktoranckich w Zakładzie Higieny i Promocji Zdrowia UM w Łodzi w 2008 r. podjęła pracę jako nauczyciel akademicki i w tej jednostce pracuje do chwili obecnej (od 2011 r. jako adiunkt). W 2009 r. obroniła pracę doktorską nt. „Wpływ świadomości i zachowań higienicznych na częstość występowania zakażeń szpitalnych” i uzyskała na tej podstawie stopień doktora nauk medycznych w zakresie medycyny. W 2017 roku, po zdany egzaminie, uzyskała specjalizację w dziedzinie epidemiologii. Odbyła kilka szkoleń krajowych doskonalących pracę nauczyciela akademickiego oraz liczne kursy w ramach specjalizacji z zakresu epidemiologii. Na początku kariery naukowej odbyła kilkumiesięczne szkolenie w USA w zakresie zdrowia środowiskowego dzieci.

Ocena osiągnięcia naukowego

Na osiągnięcie naukowe wskazane przez Habilitantkę składa się cykl czterech powiązanych tematycznie publikacji pod zbiorczym tytułem:

„Ocena narażenia zawodowego wybranych grup personelu medycznego na materiał potencjalnie zakaźny”

Prace opublikowane zostały w języku angielskim w latach 2017-2019. Są to publikacje wieloautorskie ale Habilitantka jest pierwszą autorką w każdej z nich a jej udział w przygotowaniu poszczególnych artykułów określony został na 90%.

Wszystkie cztery prace opublikowane zostały w czasopismach posiadających relatywnie wysokie wskaźniki wpływu, których łączna wartość wyniosła 8,077 a liczba punktów MNiSW-100.

Z autoreferatu Habilitantki wynika, że celem nadrzędnym prowadzonych badań i opublikowanych na ich podstawie prac wskazanych jako osiągnięcie naukowe było dostarczenie podstaw naukowych dla zwiększenia efektywności programu prewencji zakażeń drobnoustrojami krwiopochodnymi wśród personelu medycznego. Chodziło o szczegółowy opis rzeczywistego rozpowszechnienia zjawiska przypadkowych zakłuć i zranień wśród różnych grup pracowników medycznych, analizę okoliczności i czynników ryzyka tego zjawiska oraz zbadanie przyczyn wyraźnie ułomnej zgłaszalności problemu i zaniechań wdrażania postępowania poekspozycyjnego.

W pierwszej pracy opublikowanej w 2018 r. w *International Journal of Occupational Medicine and Environmental Health* (IF=1,367) oceniono rozpowszechnienie zranień i ich strukturę na podstawie oficjalnych rejestrów w 36 wybranych szpitalach oraz wykazano, że wprowadzenie nowej regulacji prawnej dotyczącej przypadkowych zakłuć i zranień pracowników medycznych potencjalnie narażonych na materiał zakaźny nie wpłynęło na podwyższenie liczby zgłoszeń tych zdarzeń wśród pracowników szpitali. Wskazano na konieczność podwyższenia świadomości pracowników w tym zakresie oraz prowadzenie dalszych badań pokazujących czynniki odpowiedzialne za istniejący stan rzeczy.

W drugiej z cyklu prac opublikowanej w 2017 r. w *Int.J. Environ. Res. Public Health* (IF=2,145) przedstawiono występowanie u pracowników szpitali wypadków w czasie wykonywania pracy w tym także zranień. Szczegółową analizą objęto wypadki u pracowników medycznych w dwóch jednostkach szpitala wielospecjalistycznego (Szpitalnym Oddziale Ratunkowym oraz Pogotowiu Ratunkowym) w okresie 10 lat. Habilitantka objęła analizą raporty szpitalne, indywidualne karty wypadków oraz rejestr zranień jakie odnotowano u ratowników medycznych, pielęgniarek i pozostałych pracowników, pokazując natężenie, strukturę, przyczyny i czynniki ryzyka badanych zdarzeń. Zranienia ostrymi narzędziami stanowiły 40% odnotowanych wypadków. Wśród przyczyn wymieniano takie czynniki jak praca nocna, brak koncentracji uwagi, niewłaściwe wykonywanie określonych czynności. Ratownicy medyczni należą do najczęściej ulegającej ostrym zranieniom grupie pracowników pogotowia ratunkowego oraz znajdują się zaraz za grupą pielęgniarek wśród pracowników SOR. W opinii Habilitantki znaczna część zranień nie była zgłaszana ani jako wypadek ani też nie trafiała do obowiązującego rejestru tych zdarzeń.

Kolejną, trzecią z omawianego cyklu prac stanowiących osiągnięcie naukowe jest praca opublikowana w 2018 r. w *Int.J. Environ. Res. Public Health* (IF=2,145) oceniająca problem ostrych zranień w grupie zawodowej dentystów w Polsce. Ta grupa zawodowa nie jest objęta rejestrem zranień w ramach nadzoru epidemiologicznego. Habilitantka przeprowadziła badanie kwestionariuszowe w grupie 192 dentystów oceniając natężenie, okoliczności i podawane przez badanych czynniki przyczynowe doznanych podczas pracy zranień. Wyniki badania wykazały, że problem występuje u ponad 60% dentystów i związany jest z użyciem ostrych narzędzi zanieczyszczonych potencjalnie materiałem zakaźnym (50% przypadków

stanowiły zakłucia igłą). Istotne było także określenie przyczyn nie zgłaszania się dentystów, którzy ulegli zranieniu do placówek wdrażających postępowanie poekspozycyjne.

Czwarta praca została opublikowana w 2019 r. w BMC Public Health (IF=2,42). Habilitantka w badaniu ogólnopolskim objęła analizą rejestry ostrych zranień w 252 szpitalach (26% wszystkich szpitali) oraz uzyskała dane z wywiadów kwestionariuszowych przeprowadzonych u prawie 500 lekarzy, pielęgniarek i ratowników medycznych odnośnie przebiegu i okoliczności ostrego zranienia podczas pracy. Na podstawie zestawienia tych danych oszacowana została rzeczywista liczba omawianych zdarzeń wśród pracowników szpitalnych w Polsce rocznie oraz wykazane znacznie zaniżone raportowanie tych zdarzeń (45%) co znacznie ogranicza opracowanie skutecznej profilaktyki.

Wyniki badań przeprowadzonych przez dr Garus-Pakowską zamieszczone w omówionych wyżej publikacjach pokazały skalę problemu przypadkowych zranień wśród wybranych grup szpitalnych pracowników medycznych narażonych na kontakt z materiałem potencjalnie zakaźnym i infekcje krwiopochodne. Określone zostały ponadto: rodzaj kontaktu z materiałem zakaźnym oraz okoliczności przyczyniające się do występowania zranień. Problem został oceniony przez Habilitantkę najpierw lokalnie w kilku szpitalach ale także w skali ogólnopolskiej na podstawie obowiązujących rejestrów tych zdarzeń oraz na podstawie informacji uzyskanych bezpośrednio od pracowników. Grupy badane nie były zbyt liczne co obniża wartość przeprowadzonych szacunków rzeczywistej liczby zdarzeń.

Habilitantka w każdej z 4 publikacji podkreśla niski poziom zgłaszania ostrych zranień do obowiązujących rejestrów i w konsekwencji niewdrażanie profilaktyki poekspozycyjnej oraz wnioskuje o potrzebie podwyższenia świadomości pracowników medycznych odnośnie zagrożenia patogenami szerzącymi się drogą krwi.

Prace zgłoszone jako osiągnięcie naukowe uzupełniają wiedzę odnośnie narażenia pracowników medycznych na czynniki biologiczne w środowisku pracy i spełniają w mojej opinii wymagania określone obowiązującą ustawą .

Ocena pozostałego dorobku naukowego

Na cały dorobek naukowy Habilitantki składa się 30 publikacji w czasopiśmie naukowych znajdujących się na liście MNiSW w tym 25 prac oryginalnych, 5 poglądowych. Ponadto w dorobku publikacyjnym należy odnotować 6 rozdziałów w opracowaniach monograficznych. W znacznej większości publikacje ukazały się w języku angielskim i w większości z nich (23 spośród 30) Habilitantka jest pierwszym autorem. Z załączonej analizy bibliometrycznej wynika, że 17 prac oryginalnych i 1 praca poglądowa Jej autorstwa zostało opublikowanych w cenionych przez środowisko międzynarodowe czasopiśmie posiadających wskaźnik wpływu, między

innymi, takich jak: BMC Public Health (IF=2,4), Int.J.Environ.Res.Public Health (IF=2,1), Int.J.Environ.Med.Occup.Health (IF=1,3).

Łączna wartość wskaźnika wpływu dla całego dorobku naukowego Habilitantki wynosi IF=23,804 oraz punkty KBN/MNiSW =479. Po odjęciu 4 prac zgłoszonych jako osiągnięcie naukowe są to wartości: IF=16,024 oraz punkty KBN/MNiSW=379. Zainteresowanie wynikami badań dr Garus-Pakowskiej jest dość duże. W bazie Web of Science odnotowano bowiem 55 cytowań Jej prac a wskaźnik Hirscha wynosi 4.

Tematyka większości publikacji Habilitantki dotyczy narażenia na czynniki biologiczne , przestrzegania procedur higienicznych oraz związanych z tym zagrożeniem postaw i zachowań zdrowotnych obserwowanych w różnych grupach pracowników medycznych.

Przyjmując tezę, że ręce pracowników medycznych są najistotniejszym wektorem przenoszenia drobnoustrojów dr Garus-Pakowska analizowała dane dotyczące ekspozycji na infekcje krwiopochodne związane z pracą oraz postawy i zachowania zdrowotne pracowników szpitali i dentyków. Poświęcone tej tematyce jest 6 prac opublikowanych w latach 2016-2019 oraz jedna w 2011r. Przedstawiono w nich podobną problematykę do omówionych wyżej publikacji stanowiących osiągnięcie naukowe ale z uwzględnieniem innych grup , bądź miejsca prowadzenia badania oraz analizy poszerzonej o nowe zmienne. Zarówno pracownicy szpitalni jak i dentyści mimo świadomości narażenia na patogeny krwiopochodne prezentują niewłaściwe zachowania zwiększające ryzyko zakażenia.

Oddzielna grupa to 4 prace z lat 2011-2013 poświęcone przestrzeganiu procedur higienicznych dotyczących higieny rąk przez personel medyczny. Habilitantka stosując metodę obserwacji uczestniczącej (bez powiadamiania obserwowanych pracowników) wykazała duże niedociągnięcia w badanym zakresie. Tylko niewielki odsetek personelu szpitalnego (od 5% do 25%) przestrzegał w pełni obowiązujących procedur. Uzyskany obraz był daleki od wyników opartych na samoocenie pracowników. Wyniki tych badań cieszyły się (pomimo zastosowania kontrowersyjnej metody obserwacji) dużym zainteresowaniem wyrażonym cytowaniami.

Dwie inne publikacje z udziałem Habilitantki z 2014 i 2015 r. dotyczyły zagadnień związanych ze stanem zdrowia jamy ustnej ocenianym w różnych grupach wiekowych populacji Polski.

Doświadczenia w realizacji projektów badawczych i popularyzacji nauki

Habilitantka była kierownikiem 1 grantu MNiSW „Ocena narażenia pracowników służby zdrowia na materiał zakaźny” w latach 2012-2015.

W 2 projektach, dotyczących stanu zdrowia jamy ustnej populacji polskiej, finansowanych przez Ministerstwo Zdrowia była współwykonawcą.

Ponadto, była kierownikiem 1 projektu nt. „Wpływ świadomości i zachowań higienicznych personelu medycznego na częstość występowania zakażeń szpitalnych” finansowanego przez UM w ramach prac własnych.

Z autoreferatu Habilitantki wynika, że wyniki swoich badań prezentowała tylko na 4 konferencjach – trzech międzynarodowych i jednej krajowej.

Jest członkiem Polskiego Towarzystwa Higienicznego. Obecnie jest Sekretarzem Oddziału Łódzkiego PTH i aktywnie uczestniczy w jego pracach. W 2019 r. otrzymała nominację PTH do Srebrnej Odznaki za Zasługi dla Higieny.

Działalność dydaktyczna

Dr Garus-Pakowska prowadzi wykłady, seminaria i ćwiczenia z zakresu higieny, epidemiologii i pokrewnych dla wielu kierunków UM w Łodzi w tym także dla studentów anglojęzycznych Wydziału Lekarsko-Dentystycznego. Jest kierownikiem dydaktycznym tych przedmiotów oraz autorem programów nauczania.

W 2019 r. została powołana do jury konkursowego na międzynarodową konferencję studenckich kół naukowych i młodych naukowców.

Była kilkakrotnie opiekunem wakacyjnych praktyk studenckich a włączanie studentów do prac naukowych zaowocowało 3 publikacjami z ich udziałem. Sprawuje także opiekę naukową nad lekarzami w toku specjalizacji.

Była promotorem 51 prac magisterskich i 4 prac licencjackich oraz opiekunem 5 prac magisterskich i 2 prac licencjackich.

Działalność ekspercka, wyróżnienia i nagrody

Habilitantka jest autorem 15 recenzji artykułów naukowych złożonych do redakcji czasopism międzynarodowych (11 recenzji) oraz krajowych (4 recenzje). Jest także autorem 11 recenzji prac dyplomowych w UM w Łodzi.

Dr Garus-Pakowska była czterokrotnie nagradzana za działalność naukową. Otrzymała trzy nagrody Rektora UM w Łodzi oraz nagrodę Marszałka Województwa Łódzkiego za najlepszą pracę doktorską.

Podsumowanie i wniosek końcowy

Dokonana analiza udokumentowanego dorobku naukowego Habilitantki pokazuje, iż dotyczy on ważnego z punktu widzenia zdrowia publicznego problemu narażenia na czynniki biologiczne, przestrzegania procedur higienicznych oraz związanych z tym zagrożeniem postaw i zachowań zdrowotnych obserwowanych w różnych grupach pracowników medycznych. Określona została skala problemu przypadkowych zranień ostrymi narzędziami w pracy pracowników szpitali oraz wskazane czynniki różnicujące natężenie tego problemu. Przedstawiono postawy i zachowania

higieniczne pracowników medycznych mające decydujący wpływ na poziom ryzyka zakażeń patogenami krwiopochodnymi, szczególnie w środowisku szpitalnym.

Podsumowując powyższe moja opinia odnośnie wniosku o nadanie dr Garus-Pakowskiej stopnia doktora habilitowanego jest pozytywna. Decydujące o pozytywnej opinii były następujące elementy:

- Wyniki badań Habilitantki dotyczące omówionej w recenzji problematyki uzupełniają wiedzę o zagrożeniach czynnikami biologicznymi w środowisku pracy.
- Zainteresowanie wynikami badań Habilitantki wyrażone liczbą cytowań jest dość duże.
- Aktywność publikacyjna jest na dobrym poziomie. Wskazuje na to liczba publikacji oryginalnych oraz wysoki udział Habilitantki (w większości określony na 90%) w przygotowaniu tych prac.
- Większość prac opublikowana została w języku angielskim w recenzowanych czasopismach posiadających relatywnie wysoki wskaźnik wpływu a łączna punktacja dorobku naukowego jest zadowalająca.
- Pozostała działalność istotna dla rozwoju naukowego Habilitantki i wynikająca z przesłanej do oceny dokumentacji jest na akceptowalnym poziomie.

W konkluzji mojej opinii stwierdzam, że tak oceniane osiągnięcie naukowe przedłożone w postaci spójnego tematycznie cyklu 4 prac, jak i pozostały dorobek oraz działalność naukowa dr med. Anny Garus-Pakowskiej spełniają podstawowe wymagania stawiane rozprawom na stopień doktora habilitowanego zgodnie z Art. 16 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (DZ.U.2016, poz.882) i upoważniają mnie do postawienia wniosku do Wysokiej Rady Wydziału Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Medycznego w Łodzi o dopuszczenie dr med. Anny Garus-Pakowskiej do dalszego postępowania o nadanie stopnia doktora habilitowanego.

prof. dr hab. med. Irena Szadkowska-Stanczyk